

A 7715

50 év

AZ ELSŐ CIONISTA KONGRÉSSZUS EMLÉKÉRE

1897 Aug. 29.

STADRUTH HACIONIT B'HUNGARIA — MACHLEKET HANOAR

50 ÉV

**AZ ELSŐ CIONISTA KONGRESSZUS
EMLÉKÉRE**

1897 Aug. 29.

47715

HISTADRUTH HACIONIT B'HUNGARIA — MACHLEKET HANOAR

A KONGRESSZUS

Medzini a „Cionista Politika” című könyvéből

»Bázelben alapítottam meg a Zsidó Államot... talán öt év múlva, vagy legkésőbb ötven év múlva ezt mindenki elfogja ismerni. Az állam, a nép államakarájának pilléreire nyugszik... a territorium csak anyagi külsőség.«

Herzl Tivadar

Ötven év múlt el azóta és Herzl próféciája még nem valósult meg, azonban évről-évre mindjobban kibontakozik az első kongresszus óriási fontossága, amely 1897-ben, augusztus hó 28.-án nyílt meg. Az első kísérlet volt ez, hogy a világ előtt a zsidókérdést feltárták és arra megoldást kerestek, hogy utat és irányt mutassanak a megoldásra és hogy a nép akaratát egybeöntsék, hogy elinduljon ezen az úton felszabadulása felé. »Csak önkezétől lesz a nép megsegítve« — jelentette ki Herzl megnyitó beszédében — »és ha erre nem képes, nincs többé mentsége«.

Max Nordau történelmi jelentőségű ragyogó beszédében tárta fel a kongresszus előtt a zsidók katasztrófális állapotát. »Ő nemcsak a gazdasági helyzetet taglalta és nemcsak a keleti zsidóság üldöztetéseiről és lealázásáról beszélt. Ő rámutatott arra a szellemi és erkölcsi lejtőre, amelyen a nyugati zsidóság gördül lefelé és azokra a fájdalmas sebekre, amelyeket az asszimiláns zsidó vágott a nép testén«. (J. Luria az »Első Kongresszus« c. könyvből.) A galutnak egész tragédiája jutott kifejezésre ennek az új prófétának a kiáltásával.

És az egyszerű válasz — az egyszerűségében mégis olyan bonyolult — kérdésre a zsidó nép *életkérdésére* az első kongresszus alkotója és elnöke rövid programbeszédében adta meg a választ. »A cionizmus visszatérés a zsidósághoz még az országba való visszatérés előtt.« A zsidó népet összetartó erő egyre gyengült és talán véglegesen el is tűnt volna, ha az őt körülvevő gyűlölet egybe nem tömöríti. A cionizmusnak sikerült összehozni a népek haladottabb rétegeit a konzervatívabbal. Rajta áll, hogy meg is szervezze a népet. »Mi, a cionisták nem egy nemzetközi társasággal akarjuk megoldani a zsidókérdést, hanem nemzetközi tárgyalásokkal... semmiesetre sem akarunk földalatti szervezeteket, titkos csoportokat alkotni, hanem nyílt és szabad megbeszéléseket a közvélemény állandó felügyelete alatt. És mozgalmunk egyik legnagyobb győzelme lesz, — mert győzelmek jönni fognak... hogy a zsidóság kérdését a Zsidó Állam kérdésévé fogjuk átváltoztatni.«

»Egy ilyen nagy népi mozgalom sokoldalú kell hogy legyen. Éppen ezért a kongresszus foglalkozni fog azokkal a szellemi eszközökkel is, amelyek a nemzeti öntudatot vannak hivatva felébreszteni a zsidó nép lelkében... Nem fogunk lemondani az eddig szerzett kultúr-értékeinkről sem, hanem el fogjuk mélyíteni azt... igaz, hogy nem a zsidó szellemi élet, hanem éppen fizikai létük az, amellyel foglalkoznunk kell. Akik megelőzték a cionizmust és zsidó földműveléssel foglalkoztak és kísérleteket folytattak Erecben és Argentínában, ezek mind elismerést érdemelnek. De ők csak »az első szó« voltak és nem az utolsó a cionista mozgalomban. Ennek a mozgalomnak naggyá, átfo-góvá kell válnia, ha egyáltalán élni akar. Csak önké-zétől lesz a nép megsegítve és ha erre nem képes, nincs többé mentsége. Mi, a cionisták akarjuk felébreszteni a népet erre az önmegsegítésre, nem káros és megvaló-síthatatlannak látszó illuziókat akarunk bennük feléb-reszteni. Ebből a szempontból fontos tárgyalásaink nyilvánossága, amely ennek a kongresszusnak is célja. Mindazok, akik megfelelő, nyugodt szemmel tekintik az

eseményeket, azok feltétlen arra a meggyőződésre jutnak, hogy a cionizmus nem érheti el célját más eszközzel, csakis nyílt tárgyalásokkal, amelyet a megfelelő politikai tényezőkkel folytat. Azok az akadályok, amelyet a telepítés elé gördített az ottani hatalom, mint tudjuk, nem most születtek és nem a cionizmus következményei. Csodálkoznunk kell azokon, akik ilyenszerű legendákat terjesztenek. Annak a kormánynak a bizalmát, amellyel tárgyalást akarunk folytatni a zsidó nép nagy tömegeinek letelepítéséről, csakis nyílt, bizalmatgerjesztő dolgokkal nyerhetjük meg.

Azok a javak, amelyet egy nép egy másik országnak hozhat, mint hálát és fizetséget, igen értékesek lehetnek. Hogy milyen törvényes formában kapjuk meg majd a beleegyezést, arról egyelőre nem beszélhetünk. Azonban egy igazságot mindig szem előtt kell tartanunk: »alapunk törvény és nem türelem kell hogy legyen...«

»Éppen ezért nem lesz mozgalmunknak logikus jellege, csak akkor, ha nyílt és törvényes biztosítékokra fog törekedni. A kolonizáció mind a mai napig csak annyit ért el, amennyit felkészültsége megengedett. Bebizonyította ellenségeinknek, hogy a zsidók alkalmasak a földművelésre... azonban ez még nem a zsidókérdés megoldása és valljuk be nyíltan, nem volt képes arra, hogy a tömegek szívét magához vonza. Miért? Azért, mert a zsidók számítók... mert tegyük fel, hogy kilencmillió zsidó van a világon és a kolonizációnak sikerülni fog évenként tízezret letelepíteni Erec Jiszraelba, a zsidóság kérdésének megoldása közel 900 évet venne igénybe.«

A cionizmus megkönnyíti azoknak a kormányoknak helyzetét is, akiknek az antiszemita mozgalmak kellemetlenkednek. »A cionizmus egyszerűen békéltető mozgalom, azonban a sorsa is, mint minden békéltetőnek az, hogy minden oldalon háborút visel.« Annak a vádnak sincs alapja, hogy a cionisták nem patrióták. Mindenki, aki asszimilálódni tud vagy akar, maradjon az országban és miután megfelelő politikai tényezőkkel megállapodásra jutottunk, egy rendszeres és szervezett emigráció

fog megkezdődni. A kivándorlás azokból az országokból lesz, ahol ez az illető államnak érdeke és olyan mértékben, amilyenben azok a zsidóktól meg akarnak szabadulni. Hogy fog ez a kivándorlás megszűnni? Egyszerűen az antiszemitizmus csökkenésével és annak megszűnésével. Ez a zsidókérdés megoldása, ahogy mi azt elképzeljük.»

Ebben a beszédben vázolta fel Herzl programját és összegezte a cionizmus lényegét, az ő elképzelése szerint. Éppen úgy, mint a »Zsidó Állam«-ban, itt is mérsékelni igyekezett a mozgalom kiterjedését és tartalmát. Éppen ezért különös fontossága volt a harmadik programbeszédnek, amely a Kongresszuson elhangzott, és ez dr. Birnbaum beszéde. Ez a régi cionista a mozgalom alapvető fogalmait boncolgatta és rámutatott arra, hogy a cionizmus központi kérdése, nemcsak a Zsidó Állam, értjük ezalatt az államformát, hanem a zsidó *haza* megalkotása. És ez a tény rendkívüli kötelességeket ró a mozgalomra.

Tudott dolog, hogy nem a viták voltak az első kongresszus legfontosabb mozzanatai: alig voltak viták. A kongresszusi delegátusok, szám szerint 197-en, fel voltak bolygatva, meghatottságukban magától a rendkívüli eseménytől, annak történelmi jellegétől és magasztosságától. Nem voltak képesek elmélyedni a részletkérdésekbe és nem tudtak »rezolúciókat« keresztülvinni, mint azt parlamentekben szokás. A nyugati cionisták teljesen Herzl akaratának befolyása alatt álltak, míg a keletiek az orosz Chovevé Cion tagjai, számukra idegen atmoszférában találták magukat, idegen volt az európai parlamentarizmus szokásai, melyet a kongresszuson meghonosítottak és a külsőségek ragyogása lehangolta őket. »A delegátusok többsége minden különösebb program nélkül jött a kongresszusra. Ők egységesíteni akarták az erőket, munkarendet akartak teremteni, de nem tudták kívánásaikat meghatározott formába önteni.« Az orosz Chovevé Cion tagjainak elképzelése az volt, hogy a kongresszust megelőzően megbeszélések lesznek, ahol a javaslatokat ki fogják dolgozni, ez azonban nem valósult meg

és a delegátusok csak azt kapták kézhez, amit a bécsi tanács előkészített. És talán éppen ezért úgy nézett ki a kongresszus, mint egy csodás, tüntető felvonulás, amelyet nem ismert a zsidó nép mióta galutját járta és létének és életakarásának kinyilatkoztatása volt ez.

Ebben az ünnepélyes kinyilatkoztatásban volt az első Cionista Kongresszus jelentősége úgy befelé, mint kifelé. A politikai helyzet megvitatására, valamint a politikai vezetőség megválasztása tárgyában a kongresszus nem határozott és nem is határozhatott. Herzl támogatói bíztak benne és hittek azokban a kitételekben, amelyekkel konstantinápolyi és egyéb sikereit emlegette, míg a »politika« ellenzői félték a nyílt vitától, nehogy az ereci munkának ártson és ezért az állam kérdése nem is volt napirenden. Így csupán az egyik oroszországi delegátus előadásában (dr. J. Bernstein Cohen) javasolta a politikai vezetőség ügyében, hogy a kongresszus válasszon egy Politikai Tanácsot, amely tárgyaljon a török kormánnyal az Erecben megalapítandó kolóniák ügyében. »Egészen valószínű — mondotta dr. Bernstein —, hogy néhány év múlva és a legrosszabb esetben néhány évtized elmúltával, amikor a Jisuv Erec Jiszraelban olyan nagy lesz, hogy mosavák százai, gyárak és üzemek, fejlett ipar és kereskedelem lesz, a politikailag érett lakosság kezében és a külföldön élő zsidóság nagyrésze egy hatalmas pártba fog tömörülni, amelynek központi elve és vágya Erec Jiszrael, — akkor a politikai tanács Erec Jiszrael kérdését a nagyhatalmak kongresszusa elé fogja vinni és akkor biztosítva leszünk, hogy ez a tanács számunkra kedvező eredményeket fog elérni.« (Az I. Kongresszus jegyzőkönyvéből.)

Ez a javaslat természetesen nem lett elfogadva, mivel Herzl egyetlen utat látott a cionista ügyek továbbfolytatására, és pedig megfelelő politikai biztosítékokat kívánt kapni, mielőtt bármilyen lépést is tennének Erecben városi, vagy mezőgazdasági letelepülés érdekében, és a politikai ügyek elvégzését egyetlen központi felelős ember kezében akarta elhelyezni. Csak egy esetben fejlődött ki egy rövid politikai vita, amikor

»a cionista-programm megszövegezéséről volt szó. A program kidolgozása még a kongresszus kezdetét megelőzően egy héttagú bizottságnak lett kiadva, amelyben dr. Nordau, prof. Schapira, dr. Birnbaum és dr. Bodenheimer is résztvett. Mikor a Tanács az első szakasz megfogalmazásán dolgozott, és a cionista célokat akarta kijelölni, számításba vette a Chovevé Cion tagjainak kételyeit és a következő szöveget bocsájtotta a kongresszus elé: A cionizmus egy jogilag biztosított otthon kíván szerezni a zsidó népnek Erec Jisraelben«. A program-javaslat, amelyet azóta is a bázeli programnak neveznek, Nordau által lett bejelentve és azt teljes egészében az eredeti fogalmazásban, a delegátusok nagy többsége kész volt elfogadni, amikor rabbi Smuel Pinelesz ünnepélyesen egyhangú megszavazást kért. Mielőtt azonban szavazásra került volna a sor, Fábius Schach, a kölni kiküldött, tiltakozását jelentette be és követelte, hogy a szövegezésben legyen benne egy nemzet-közjogi biztosíték, amely szerinte a cionizmus lelke. Schach tiltakozása nyugtalanságot keltett a kongresszus termében és az elnök közbelépett és közölte, hogy a bizottság által javasolt szöveg bizonyos irányban engedményt jelent és azt tanácsolta, hogy a »nemzetközi jog« helyett fogadják el egyszerűen a »közjogilag« biztosított otthon szövegezését. A kongresszus menetét megszakították és két szónoknak adtak szót, hogy az egyik a javaslat mellett és a másik ellene fejtse ki álláspontját.

E mögött a szócsata mögött egészen komoly és mély ellentétek rejtőztek. A cionista mozgalom két irányának mindegyike rá akarta nyomni bélyegét a hivatalos programra, amely a mozgalom jövőjét volt hivatva kijelölni. Az új irány a politikai biztosítékok tudatosítását akarta kihangsúlyozni. Herzl törekvéseinek propagandája, hogy nem szabad Erecbe mennünk, míg el nem érjük a megfelelő közjogi biztosítékokat, ekképpen gyümölcsözött. Az az elv is, hogy nemcsak Törökországtól, hanem a nagyhatalmaktól is kell ilyen biztosítékot kapnunk, igen lényeges része volt az új cionista propagandának, annak dacára, hogy amint tudjuk,

ez nem jelentett semmi újat és erről már szó volt a múlt század negyvenes éveiben is. A másik oldalon a Chovevé Cion emberei álltak, akik félve őrizkedtek minden olyan kitételtől, amely a török kormány elégedetlenségét válthatná ki és Konstantinápolyban a régi gyanukat feléleszthetné, amely szerint a zsidó kolonizáció Erec Jiszraelben egy új »Libanont« akar alkotni és ezáltal a török birodalom szuverénitására és jogainak ártani. Ezek megelégedtek volna a »jogilag biztosított otthon«-ba is, ami annyit jelent, hogy a török jog biztosítja azt. A nagy szónokok az első elv mellett szólottak. Leo Motzkin, a zsidó ifjúság vezére lelkes beszédében elválaszthatatlannak találta a cionizmus gondolatától a nemzetközi biztosítékok megszerzését: »Ez a gondolat minden cionista írásnak, nemcsak Herzl, de Pinskerének is alapképzelése volt, az elsődleges munkák politikája, amely »csendet« és »nyugodtságot« kívánt, nem hozta meg a gyümölcsét, az új mozgalmat a politikai szellem hatotta át és új utakon akart járni.«

A bizottság által javasolt szöveg mellett Max Nordau szólalt fel, aki nem akarta a vitát elmélyíteni, hiszen szíve legmélyén ő is a politikai biztosítékok mellett volt. Azonban ő a kompromisszum útját választotta és kérte a kongresszust, hogy az első nagy kérdésben produkáljon egységet és fogadja el a javaslatot minden további vita nélkül. Végül is Herzl javaslatára a »közjogi« kifejezést fogadták el, amely annyit jelentett, hogy a cionisták elfogadnak megfelelő biztosítékokat a török kormány részéről is, hogyha azok közjogi jelleggel bírnak.

Végül is a következő szöveg lett elfogadva, mint a cionista mozgalom programja:

»A cionizmus egy jogilag biztosított otthont kíván teremteni a zsidóság számára Erec Jiszraelben. Ennek elérésére a következő eszközöket jelöli ki a kongresszus: 1. Erec Jiszrael kolonizálása parasztok, kézművesek és iparosok által. 2. A zsidóság megszervezése és egységesítése általános és helyi intézmények által a különböző országok törvényeinek megfelelően. 3. A

zsidó nemzeti érzés és nemzeti öntudat fejlesztése. 4. Előkészítő munkálatok, hogy a kormányok beleegyezését megnyerjük a cionista céloknak.»

A fenti tételeknek a megfogalmazása bizonyítja, mindkét oldalnak az akaratát, amellyel megegyezésre akartak jutni. »Politikáról« az utolsó fejezetben lett szó, míg a kolonizáció lett az első. Azonban azok a magyarázatok, amelyeket ezt követően a bécsi tanács tagja, dr. Schnirer adott, nyilvánvalóvá tették, hogy itt csak szavakban történt engedmény. Dr. Schnirer, aki Erec településeiről beszélt, két dologra hívta fel a kongresszus figyelmét. Először, hogy nem lehet szó további allióról, amíg a már létező koloniáknak nincs megfelelő közjogi biztonságuk, másodszor minden további kolonizáció csakis azzal az emberanyaggal történhet, amely már most Erecben él. Ehhez még egy szociális jelentőségű feltételt is fűzött, hogy az új koloniák, csakis a szabad kooperáció elvének jegyében jöhetnek létre. Megválasztottak egy kolonizációs bizottságot és felvették egy nemzeti alap létesítését is, amely Shapira professzornak oly régi álma volt, ugyancsak ő vetette fel a héber egyetem tervét is. Szó volt egy nagy alapítókéivel rendelkező nemzeti bank alapításáról is.

Azonban nem a határozatok és azoknak megfogalmazása volt a kongresszus történelmi jelentősége, hanem az a tény, hogy egy nemzeti alapon álló zsidó szerv jelent meg, amely belső és külső ellentétek dacára, osztály- és világnézet különbségeken keresztül a világ minden részéről gyűjtötte össze a nép képviselőit. Ez volt az első lépés a zsidó parlament és a zsidó állam újjáradésének útján és így az első kongresszus összehívása lett Herzl legnagyobb műve.

A kongresszus óriási visszhangra talált nemcsak a zsidóságon belül, hanem azon kívül is. A zsidó sajtó, közöttük a cionizmus ellenségei is, különösen az angol ujságok hosszasan és a legkedvezőbb hangon kommentálták a bázeli kongresszust. A cionista világszervezet megszületett és most a vezéreken múltott, hogy ezt az eszközt a cionista célok megvalósítására ki-

használják. A kongresszus széthordozta a cionista elgondolás magjait a világ minden sarkába, ahol zsidók éltek, mintha fény hasadt volna bele a pince sötétjébe, amelyben a nép nyomorúságban és elnyomatásban élt és a felszakadt résen keresztül a napfényes ég és egy távoli ország gyönyörűséges partjai látszottak.

Voltak hidegészjárású emberek, akik a logika végsőjével hasogatták, taglalták az eseményeket és kétségbeesve hagyták el a kongresszusi termet. Az egyik legsúlyosabb értékelést Áchád Háám levelében találjuk, amit egyik barátjához intézett: »Azokból a cikkekből, amit itt mellékelek, majd látni fogjátok, hogy mi volt ezen a gyülekezeten belül és milyen benyomást tett ez a kívülállókra. Belülről — nehéz ezt kimondanom, de még nehezebb elhallgatnom — azt láthattuk, milyen mélységekbe sodródtunk. A gyülekezet legnagyobb része, különösen a mieink csupa gyerkőcök és a többiek is öthatodrészre úgy vonultak fel, mint marhák a kolomp nyomában... Még mindig a legnagyobb zavarban vagyok és sehol sem látom azokat a képzelt eredményeket, azonban egy dologgal tisztában vagyok, sokkal többet romboltunk le, mint amennyit építettünk. A »Bécsi Tanács«, amelyet megválasztottak, erőtlen és tehetetlen és mind az a súlyos probléma, amely napirendre került nem oldhatódott meg ezen a gyermekösszejövetelen. A gyűlés után beszéltem néhány szót ...vel (valószínű Herzllel) és arra a meggyőződésre jutottam, hogy Hmindazok a dolgok, amit Konstantinápolyról sejteni engedett, nem érnek egy fagarast. Semilyen biztosítékokat nem kapott és én azt hiszem, hogy mostantól kezdve csak nehezebb lesz a helyzet mint volt eddig. Ki tudja nem volt-e ez egy haldokló nép utolsó felnyögése! Ez a gondolat nem hagy el és ezért nem vagyok képes a dolgot rendszeresen leírni. Valami különös új gerjedelmet érzek, amely nem tudom, hogy hova visz engem.«

Ez a meghasonlott pesszimizmus, amely magát Áchád Háámot is megfélemlítette arra készítette őt, hogy másnapra egy újabb levelet küldjön barátainak, amelyben

kéri őket, hogy ne mutassák meg elkéseredett sorait senkinek. Hiszen az gerjedelem, amelyet Áchád Háám magában érzett, éppen az első kongresszus eredménye volt, amelyet a zsidóság minden rétege, a Gettók szűk utcáiban és a nyugati városok pazar fényeiben éppen úgy éreztek. A mozgalomnak lett a hivatása, hogy ezt a processzust, ezt a gerjedelmet tudatossá tegye és kihasználja, mint a féktelen vízesést, amelyet fényforrássá és hajtó energiává változtatnak. A kinyilatkoztatást a tett kellett hogy kövesse és erre várt a mozgalom legnagyobb része. »Én mondom neked« — írja Ushiskin Dávid Wolfsonnak négy hónappal a kongresszus után —, »hogyan a cionista mozgalom egyre szélesedik és erősödik Oroszországban. Minden városban újabb és újabb sejtek bukkannak fel, könyveket adnak ki, sékeleket gyűjtenek és tagjaink száma egyre szaporodik: azonban mindenki ajkán egy kérdés: mi van Bécsben? Mit csinál a központi tanács? Mik a valóságos eredmények? De ezekre a kérdésekre — sajnos — nem kaptunk választ... Én attól félek, ha a közeljövőben nem lesz valami látható eredménye a központi szerv munkásságának, akkor újból a két-ségbeesés fog erőtvenni a tömegeken és a mozgalom gyengébb lesz mint valaha«.

Ushiskin ebben a levelében a régi cionisták véleményét fejezte ki, akik csak egyféle cionizmust ismertek, a tett cionizmusát. Egy másik, talán még ennél is kisebb csoport véleményét fejezte ki az a cikk, amelyet Áchád Háám közölt a Hásiloáhban »Izráelt nem diplomaták, hanem próféták fogják megváltani«. Elvéhez hűen, cionizmust mint a szellemi újjáéledés mozgalmát tekintette és követelte a néphez való visszatérést, mielőtt nemzetté válnánk a maga politikai és gazdasági feltételeivel. Bár megtért és a kongresszust »a Galut egyik legimpozánsabb jelenségének« nevezte, amelyen a zsidóság kérdését »nyíltan és nem kétértelműen, büszke kiállással tárgyalták«, azonban »ennél többet ez a kongresszus nem tehetett és nem is kellett, hogy tegyen.« »A zsidó állam ellenesei — írja Áchád Háám — ké-

telkednek abban, hogy a törökök és a népek beleegyezését valaha is meg tudjuk szerezni az állam alapításához, én azonban azt hiszem, hogy sokkal súlyosabb kérdés az, hogyha valóban megkapjuk a kívánt hozzájárulást, mostani erkölcsi állapotunkban alkalmasak vagyunk-e azt átvenni.»

De úgy Ushiskin, mint Áchád Háám a cionista mozgalom egy-egy töredéke véleményének adtak hangot. Az általános kép a zsidó utcában egészen más volt, ezt a helyzetet az orosz cionisták harmadik vezére, Jehiél Cselnov tárta elénk. Ő arról mesél, hogy »Odesszában az áchád-háámistákat, kitették a mozgalomból és a helyzet a »régiek« és az újak között kiéleződött... a kolonizációs törekvések el lettek hanyagolva, mindenki »politikát« szaglászik és a »zsidó birodalom« fogalma mindenkit megfogott, mint valami hypnotikus művelet, gyűjti, vonza magához ez az elv a tömegeket. Ha a »birodalmat« megszerezzük, minden rendben lesz. És azok, akik kellő megvilágításban látják a dolgokat és tudják, hogy a zsidó állam, nem száll le, mint a manna az égből, mint valami csoda egy Deus ex Machina által, nem találják szükségesnek, hogy felvilágosítsák a népet, arról, hogy még nem jött el az idő és még nem vagyunk készen sem lelkileg, sem gazdaságilag, hanem úgy beszélnek a néphez, mintha az állam megvalósítása csak napok kérdése lenne, mert ez által akarják ébrentartani a népben a várakozás állandó feszültségét.«

Nyugaton sem volt minden a legnagyobb rendben, ott is csak a fiatalság és Herzl személyi rajongói tartottak ki a »birodalom« jelszó mellett, míg a régiek felzúdultak a politikai rész túlértékelése miatt és tetteket követeltek. Néhány héttel a kongresszus után Shapira professzor a következőket írja: »Egyetlen szó az, amely óriási károkat okoz nekünk. Legnagyobb sajnálatomra csak most látom mennyi kellemetlenséget okoz ez a kis szó »köz« (a közjogi szóból) anélkül, hogy általa valamit is elértünk volna.« Azok az ellentétek, amelyek megvoltak a kongresszus előtt és annak tartama alatt látszólag elsimultak, újra fellángoltak a

kongresszus után. A. Kaminka, aki a kongresszuson be lett választva a kolonizációs tanácsba, azt remélte, hogy ez a választmány a kongresszus befejeztével mindjárt munkának lát. Minden kísérlete, hogy a központi vezetőséget ilyen irányba megmozgassa, meghiúsult. Csatlódását és elkeseredését a Hámágid 1898 május 5-i számában hozta napvilágra, amelyben azt írja: »Most, hogy tétlenségre vagyok ítélve elszomorít az a tény, hogy a bizottság, amelybe beválasztottak, nem képes mozdulni, Herzl doktor ellene van a gyakorlati kolonizációnak és ezt csupán mint propagandájának fejőstehenét használja, hogy minél több elvbarátot és álmódzót szervezzen meg a politikai cionizmusnak. Generációnk nagyjai azzal töltik idejüket, hogy kiadványokat fogalmazzanak, sékeleket adnak el és titkárokat szerveznek be.«

Igy folyt a belső harc. Kaminka támadása nagyon bántotta Herzlt. Joszef Házánovitz, a nemzeti könyvtár megalapítójához intézett levelében írja a következőket: »Ennek a szerencsétlen papnak (Kaminka) a beszéde nagyon árt a közös ügynek, azonkívül hogy a rabbikusoknak sem szerzett ezzel tiszteletet, — fejembe száll a vér, ha ezekre a lélekkúfárokra gondolok. De mindezek dacára jó kilátásaink vannak. Ha megalakul a kolonizációs bank, a törökök is megpuhulnak. A részvények aláírása a legszebb eredményeket mutatja.«

Herzl tudta, hogy minden attól függ, milyen általános érvényű eredményeket tud elérni és hogy mennyire tudja összetartani és megerősíteni a mozgalmat, hogy az készen álljon minden parancsra, amikor szükség lesz reá. Az első kongresszus, amelyet eddigi munkája eredményeként tekintett, megerősítette hitét abban, hogy a végső célt is el fogja érni, bár ő maga is érezte, hogy ez erejét meghaladja. Azonban visszafelé már nem volt út...

Ötven éves a kongresszus

Irta: JICCHAK GRÜNBAUM.

Az önálló államot alkotni akaró zsidó erők összefogására a Chovevé Cion tett először kísérletet. 1885-ben Kattowitzban hívta össze kongresszusát, azonban ez nem vált komoly jelentőségűvé, mert csak a keleti zsidóság egyes rétegei vettek részt munkájában.

Herzl hosszas töprengés, az összes megoldási lehetőségek mérlegelése után jutott el egy *demokratikus világszervezet* gondolatáig, mely a cionizmus legfelső irányító és ellenőrző fóruma szerepét van hivatva betölteni. A »Judenstaat« megjelenése óta Herzl tevékenységének leglátványosabb korszaka volt ez. A cionizmus tulajdonképpen megteremtője állandóan utazott, tárgyalt Isztambulban, Párizsban, Karlsruheban, Londonban és utazása miatt majdnem kénytelen volt lapjától is megválni, melynek asszimiláns zsidó tulajdonosai féltették hírnevüket és olvasótáboruk megcsappanásától tartottak.

Tárgyalásai azonban nem hozták meg a várt eredményt és ekkor határozta el Herzl, hogy a néphez fordul, a zsidó nép egyeteméhez, és tőle kér munkásságához radikális támogatást. Hívó szava hatalmas visszhangra talált. Igaz, a legkülönbözőbbre...

A Nyugat asszimiláns zsidói nyugalmukat és védbiztonságukat, jólétüket féltették; a keletiek pedig a már megindult ereci kolonizáció sikerét a nyílt politikai kiállástól.

Herzl azonban tudta, hogy minden kérdés megoldható, ha megvalósításához szükséges erő rendelkezésre áll; ennek megteremtéséhez hívta össze Bázelen, 1897-ben új Mózesként a világ zsidóságát és ez a kongresszus lett elindítója a nagy küzdelemnek, melynek végcélja *a közjogilag biztosított Zsidó Állam Erec Jisraelban.*

Im lo et hatfachot
Rak maszad jöszadötem
Rav lachem achai amalchem
Lo lasav...

A politikai cionizmus 50 éves évfordulójához

Minden nemzet élni- és fejlődniakarását két úton tudja bebizonyítani. Politikai és a gazdasági úton. Ha nép ezen a két úton nem ér célhoz, történelme nem előre, hanem visszafelé halad, lejtőre kerül, melynek végén a megsemmisülés, a megszűnés fenyeget. Ezeknek a tényeknek az igazolására elég, ha rövid visszapillantást vetünk a mi népünk, a zsidó nép történelmére.

A zsidó nép ma negyedszer él át politikai és gazdasági krízist. Három galutot éltünk már át és most megfogyatkozva a negyedikben járunk. Az első galut Ábrahám ősatyánk galutja volt, mely rövid ideig tartott. Az egyiptomi száműzetés a második galut, a rabszolgaság a megaláztatás jegyében folyt le. A harmadik galut a babilóniai és az utolsó, amely a második templom lerombolásával kezdődött, Titus galutja, még ma sem ért véget...

Galut, üldözés, elnyomatás, szenvedés a zsidó történelem négy örökké visszatérő jelensége. Tragikus jelzői népünk történelmének. Csak a Bibliát kell a kezünkbe vennünk, hogy abból már a kezdet kezdetén népünk sanyarúságát a galutban tisztán láthassuk. Az egyiptomi szolgaság, az idegen városok: Pytom és Ramses építése, ez volt már a történelmi idők kezdetén osztályrészünk.

Ha csak egynéhány sort olvasunk el Jezsajás próféciájából, vagy Ezekiel látomásából, megrázó kép tárul elénk népünk politikai és fizikai nyomoráról. De még megrázóbb és tragikusabb az a galut, amely már 2000 éve tart...

Mert a galut nem ad teremtő, alkotó lehetőségeket,

a galut nem nyujt talajt új életek számára, nincs éltető nedve a galutnak.

A galuti zsidók legfeljebb csak konzerválni próbálták azokat a nemzeti értékeket, amelyet magukkal hoztak évezredek szolgátságukon keresztül.

De nemsokára eljött az idő, amikor ezek a drága, féltve őrzött nemzeti értékek is oszlásnak indultak és a zsidó nép előtt nem állt nemzeti, politikai ideál, nem voltak zsidó gazdasági források, a galuti zsidó a levegőből, a semmiből élt, politikai és gazdasági támasz nélkül. »És nem volt már remény és nem volt már akarat, sem kemény bilincstörő kéz és nem volt ember sorsra lázadó« és akkor jött Ő: *Herzl*...

A zsidóság borús egén váratlanul jelent meg, mint egy vakítóan ragyogó üstökös, bevilágítva életünket, jövőnket, sorsunkat.

»Döu ki návi hájá bötochachem« — »tudjátok meg, hogy próféta járt köztetek« mondotta Smárjahu Levin egyik beszéde alkalmával. — Mit adott Herzl a zsidóságnak? — kérdezzük. Hisz még voltak nagy emberek a galutban. Mit hozott Herzl? Miért éppen ő az, akiben a nép ösztönszerűen felismerte a prófétát? Herzl ideált hozott, a galut éjszakájában kigyúlt a fény, a hajnal csillaga és intette felénk a szózatot, a reményt. A politikai újjászületés szózatát és a nemzeti újjáéledés reményét.

Herzl már látta politikája nyomán a kialakuló zsidó államot. De mert Herzl igazi géniusz volt és a zsenik mindig egyoldalúak, a problémának csak a politikai részét látta. És csak azt látta, hogy a galutban a zsidóság politikailag és gazdaságilag elnyomatottságban él, amelyből nincs felemelkedés, csak út a mélység felé. Természetes, hogy ebből az erősen földi és reális alapból fakadt, nőtt, terebélyesedett a gondolat, hogy felemelkedjen lázas, prófétai magasságokba és vizionáló erejével magához ragadja hömpölygő áradatként a mélységekben vergődőket...

»És tudjátok meg, hogy próféta járt köztetek«, mert Herzl próféta volt... Próféta volt vérző sebektől

sajgó lelkében. Próféta volt lázas látomásában és próféta volt halálában.

Herzlnek korán kellett elpusztulni, mert az Uristen összetöri alkotó eszközeit. És a nehéz küldetés felmorzsolta az alkotót. De számunkra, az emberi mélységekben lakóknak örökre megmaradt az ideál, amit alkotott, a politikai és nemzeti megváltás ideálja, a Zsidó Állam.

1897. augusztus 29. Bazel. A dátum az 50 évvel ezelőtti első cionista kongresszust jelenti, a Zsidó Állam kapuinak erős kézzel való megnyitását és a megnyíló kapu kilincsén Herzl keze nyugszik, és a betóduló zsidók előtt Herzl szózata hallatszik.

A héber zászló újjászületése...

Minden idők nemzetének féltve őrzött kincse a nemzeti szimbólum, a zászló. Büszkén lengeti a magasban, küzd, harcol és ha kell életét is áldozza érte.

Ezzel a zászlóval díszíti ünnepnapokon a házak frontját és termeit hivatalos összejöveteleken. A zászló kíséri a népet minden megnyilatkozásában.

Valójában véve a zászló nem egyéb, mint egy rúd és egy színes vászondarab — és mégsem az. Mert ebben a színes vászonösszeállításban találja meg a nép nemzeti törekvéseinek szimbólumát, — őrzi és védelmezi őt, mint nemzeti szentséget... Mert a zászló tisztelete — a nemzet tisztelete is.

Igy volt Izráel népével is az egyiptomi rabszolgaságból való kivonuláskor, a hosszú, négyévtizedes vándorlásban Kanaán országa felé, a törzsek zászlói lobogtak a táborok felett.

Törzs, törzs és a maga zászlója. A négy nagytábor: Jehuda, Efrain, Reuben és Dan külön tábori zászlóval indultak a hosszú útra...

»...És Izrael fiai úgy cselekedtek, ahogy Isten parancsolta Mósenak...« Minden törzs zászlója alatt táborozott.

A templom lerombolása után, a szétszóratus idejében összekeveredtek a törzsek, eltűntek a táborok határai, kihaltak a színek és bevonták a zászlókat, várva egy új időt, az újjászületés idejét, a nép hazájába való visszaérkezésének napját.

A nemzeti újjászületés idejében mozgalmunk nagy vezére Benjámín Zeev Herzl már látta lelki szemei előtt a nagy zsidó tábort, de látta azt is, hogy hiányzik fejük felett a zászló...

»...Nincs zászlónk, de szükségünk van rá... Ha tömegeket akarunk vezetni, szükséges, hogy legyen előttük szimbólum.

»...Elképzelek magam előtt egy fehér zászlót és benne hét arany csillagot. A fehér mező szimbolizálni

fogja az új, tiszta életet, a csillagok pedig a hét arany munkaórát... Mert csak a munka jegyében mehet népünk az újjászületett hazába.»

Ime így írja le Herzl utóda, David Wolfsohn az új héber zászló születésének történetét, Bázelen, az első cionista kongresszuson.

»Nagy előkészületek napjai, örömujjongásos remény és kételyek váltakoztak érzéseinkben a nagy nap előtt. Számtalan akadály volt útunkban, tapasztalatlanok és gyengék voltunk és ki tudta, hogy sikerülni fog-e a Kongresszus, vagy sem.

Herzl, vezérünk parancsára eljöttem Bázembe, hogy megtegyem az előkészítő lépéseket a kongresszusra. A felmerülő kérdések egyike: ugyan nem nagy kérdés, de még sem mellőzhető, milyen zászlóval díszítsük ki a kongresszus termét? Ez már egy bizonyos része volt a nagy zsidó problémának, amely a kongresszustól várt megoldást. Milyen színei legyenek a zászlónak? »Ez a gondolat elszomorított.« *»Meg kell alkotni a zászlót!«* És hirtelen megszületett a gondolat. »Hiszen van nekünk zászlónk! Fehér és kék. Ez a talit, amelyet ima közben magunkra borítunk. Ez a talit a mi szimbolumunk. Vegyük hát ki szűk táskájából és terítsük ki a zsidó nép és az egész világ előtt. Így született meg a mi nemzeti zászlónk!

Ehhez hasonló minden alkotás útja, amely a nép szellemét kívánja kifejezni, senki sem látott benne újítást, senkinek sem tűnt fel, mintha örökké megszokott és természetes lett volna.

»... És ismét leng a magasban fejünk felett Jehuda ös-új zászlója, ismét összefogja táborainkat a megváltás útján. És ismét egybetömörült Izrael száműzött, szétszórt népe zászlaja köré, melynek gyökere mélyen az anyaföldbe van ültetve és amely hazahívja üldözött gyermekeit.

A Midras szerint mi tanítottuk meg a világ népeit a zászló felismerésére, legyen a mi érdemünk az is, hogy megtanítsuk őket ennek a zászlónak békés szellemére és tiszteletére.

Chájim Náchmán Bialik

„Cion Gyülekezete”

A bázeli kongresszus emlékére.

Összegyült a nép a galuth odujából,
Életre hívta a keserű korholás.
És íme a látomás csodájától
Megnyílt az elapadt könnyforrás.
Jó meleg, felszabadító könny.
...És meghalt a közöny.
Mert már torkig voltunk. Genybe, fájdalomba
A rossznak minden, minden átka elért.
Az eget téptük meddően kiáltozva,
A pokol is könyörgött már égi kegyért.
Akkor jöttetek. Mi remegve szívünket kitártuk:
Vegyétek! Szívünket kínáltuk.
Nem nótával, dallal jöttetek,
Régi meg új sóhajokkal, búval.
A nép boldogan reszketve követett
A véres avarból égre emelt ujjal,
Hatalmas, fájó ember-hús-halom,
Egybe kovácsolt félelem-fájdalom.
Gördüljete le együtt ti égbekiáltó
Könnyek özöne. Sós galuth-folyam.
A megváltás késik, — de itt van a Megváltó,
Ütött az óra! Kelj fel, te hontalan!
Aki lerombolja itt az utolsó falat,
Övé lesz Ott a legelső alap.
Történelmünk útján fájó határjelek
Lesznek a szent könny-patakok.
Akik ajtókat vágnak és falakat emelnek
Had ismerjék meg, ki rakott alapot,
Mert emléketek mint tündöklő örök
Népetek lelkébe költözött.

Fordította: *Nussbaum Pinchász.*

LELTÁROZVA

2012 JÚN 20.

Felelős kiadó: Cwy Wolf

Faragó-nyomda Kispest, Vörösmarty-u. 6. Felelős vezető: Faragó István.

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára